

บทที่ 4

ผลการเปลี่ยนแปลงจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด

ในบทนี้จะวิเคราะห์ว่า ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง และส่งผลและเกี่ยวเนื่องต่อผลทางเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดใหม่อย่างไร โดยแสดงการเปลี่ยนแปลงใน 3 ส่วนดังนี้

(1) การแยกและจัดตั้งจังหวัดกับการกระจายตัวของประชากร โดยในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นผลการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร และการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด

(2) การเปลี่ยนแปลงด้านการเงินการคลัง ในส่วนนี้จะแสดงการเปลี่ยนแปลงด้านการเงินการคลังในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีของจังหวัด การให้งบประมาณรายจังหวัด เงินอุดหนุนที่ให้แก่จังหวัดจากส่วนกลาง จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถนำมาอธิบายผลการเปลี่ยนแปลงผลทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้

(3) การแบ่งเขตการปกครองจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด ในการวิเคราะห์ในบทนี้จะนำข้อมูลในปีต่าง ๆ โดยเน้นการเปรียบเทียบในปีก่อนและหลังการแยกและจัดตั้งจังหวัด จากข้อมูลสถิติจังหวัด สำมะโนประชากรและเคหะ สำมะโนอุตสาหกรรม และข้อมูลงบประมาณ ส่วนในกรณีจังหวัดมุกดาหารเนื่องจากข้อมูลที่มีอย่างจำกัดและการจัดตั้งจังหวัดเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2525 จึงสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ในบางกรณีเท่านั้น

4.1 การแยกและจัดตั้งจังหวัดกับการกระจายตัวของประชากร

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมา เหตุผลหนึ่งในการแยกและจัดตั้งจังหวัดคือจังหวัดเดิมมีจำนวนประชากรมาก เพื่อความสะดวกในการปกครองจึงควรแยกและจัดตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงนำข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในด้านดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น

(1) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร โดยแบ่งออกเป็นภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของประชากรก่อนและหลังการจัดตั้งจังหวัด จากข้อมูลของกรมการปกครอง

(2) จากข้อมูลจากการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ ในปี 2523 2533 และ 2543 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ และ

(3) แสดงการเปลี่ยนแปลงระยะห่างระหว่างจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัดใหม่

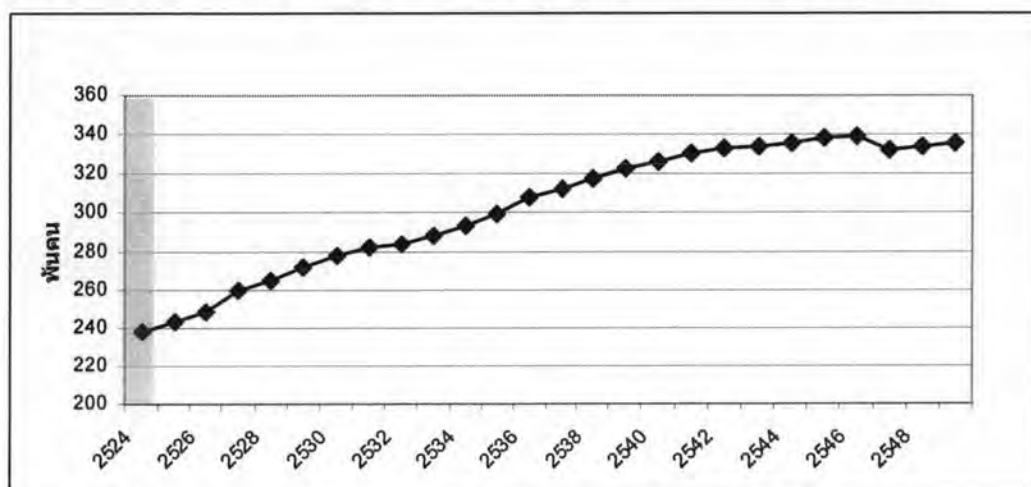
4.1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรก่อนและหลังแยกและจัดตั้งจังหวัด

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ว่าจำนวนประชากรในพื้นที่จังหวัดเดิมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากจนน่าจะเป็นสาเหตุให้เกิดการแยกและจัดตั้งจังหวัดหรือไม่ อย่างไรก็ตาม รวมทั้งวิเคราะห์ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ ว่ามีความหนาแน่นมากและเพิ่มขึ้นจนเป็นสาเหตุให้เกิดการแยกและจัดตั้งจังหวัดหรือไม่ โดยเป็นการแสดงภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของประชากรก่อนและหลังการจัดตั้งจังหวัด จากข้อมูลของกรมการปกครอง

จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลแสดงได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ก่อนการแยกและจัดตั้งจังหวัด พบว่าก่อนการแยกและจัดตั้งจังหวัดความหนาแน่นของประชากรมีเพียง 55 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมีค่าความหนาแน่นไม่สูงนัก ภายหลังจากการจัดตั้งจังหวัดขึ้น ความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรมีมากขึ้น จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปีแต่ในอัตราที่ลดลงเรื่อย ๆ จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าก่อนและจัดตั้งจังหวัดความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ไม่ได้มีความหนาแน่นมาก รวมทั้งจำนวนการเพิ่มของประชากรไม่ได้มากจนเป็นสาเหตุให้ต้องมีการแยกและจัดตั้งจังหวัด ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจังหวัดมุกดาหารก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัด

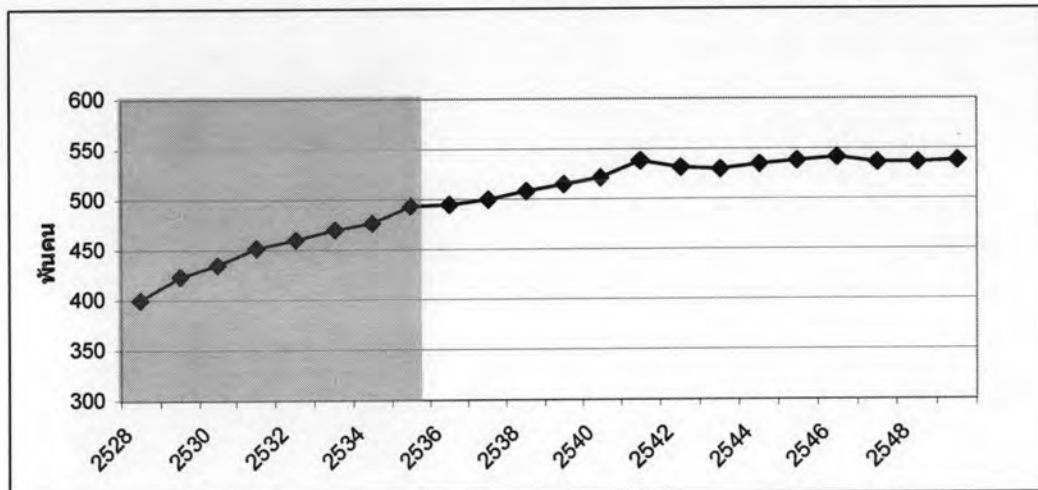
ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดมุกดาหาร

ปี	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นของประชากร ต่อตารางกิโลเมตร	อัตราการเพิ่มของ ประชากร (ร้อยละ)
2524	238,086	55	-
แยกและจัดตั้งจังหวัด			
2525	243,014	56	2.1
2526	248,358	57	2.2
2527	259,849	60	4.6
2528	264,475	61	1.8
2529	271,555	63	2.7
2530	277,607	64	2.2
2531	282,390	65	1.7
2532	284,141	65	0.6
2533	288,151	66	1.4
2534	293,174	68	1.7
2535	299,280	69	2.1
2536	308,333	71	3
2537	312,202	72	1.3
2538	317,642	73	1.7
2539	322,591	74	1.6
2540	326,188	75	1.1
2541	330,413	76	1.3
2542	333,035	77	0.8
2543	334,325	77	0.4
2544	335,927	77	0.5
2545	338,276	78	0.7
2546	339,074	78	0.2
2547	332,563	77	-1.9
2548	334,113	77	0.5
2549	335,447	77	0.4

จังหวัดสระแก้ว

จากตารางที่ 4.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดสระแก้วก่อนและหลังการจัดตั้งจังหวัด พบว่าในปี 2528-2534 ก่อนมีการแยกจังหวัดความหนาแน่นของประชากรไม่สูงนัก และอัตราการเพิ่มของประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง หลังจากแยกจังหวัดความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในทุกปีแต่มีอัตราลดลง ในปี 2547 ประชากรกลับมีจำนวนลดลง จะเห็นได้ว่าจำนวนการเพิ่มของประชากรและความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ไม่ได้มีมากจนเป็นสาเหตุให้ต้องมีการแยกและจัดตั้งจังหวัดดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจังหวัดสระแก้วก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัด

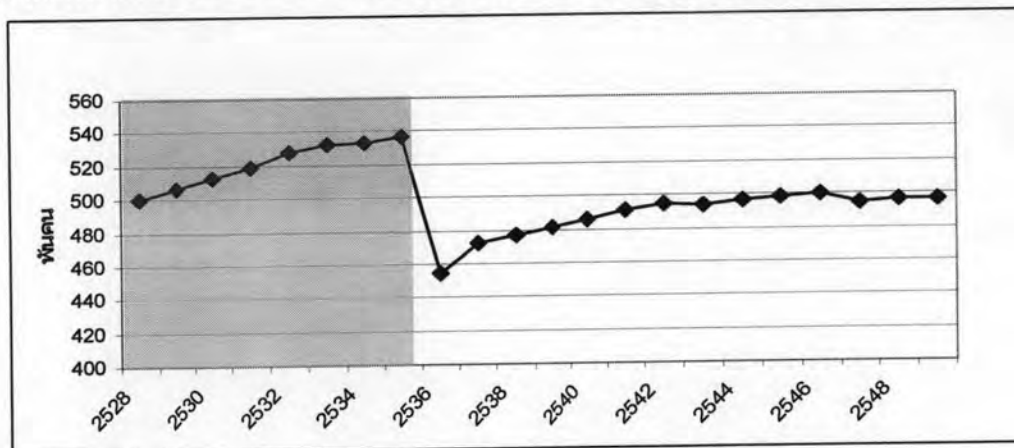
ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดสระแก้ว

ปี	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นประชากรต่อ ตารางกิโลเมตร	อัตราการเพิ่มของ ประชากร (ร้อยละ)
2528	400245	55	-
2529	422575	58	5.6
2530	435403	60	3.0
2531	451759	62	3.8
2532	460172	63	1.9
2533	470056	65	2.1
2534	477063	66	1.5
2535	493609	68	3.5
แยกและจัดตั้งจังหวัด			
2536	494,592	69	0.2
2537	499,222	69	0.9
2538	507,743	71	1.7
2539	515,453	72	1.5
2540	521,432	73	1.2
2541	538,696	75	3.3
2542	531,149	74	-1.4
2543	530,621	74	-0.1
2544	534,739	74	0.8
2545	539,107	75	0.8
2546	541,441	75	0.4
2547	536,204	75	-1.0
2548	536,977	75	0.1
2549	538,344	75	0.3

จังหวัดหนองบัวลำภู

การเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดหนองบัวลำภูก่อนและหลังการจัดตั้งจังหวัด พบว่าความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรของจังหวัดหนองบัวลำภูมีความหนาแน่นมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ก่อนการจัดตั้งจังหวัดจากตารางที่ 4.3 ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง หลังการจัดตั้งจังหวัดพบว่าจำนวนประชากรลดลงอย่างมาก น่าจะเป็นปัญหาจากการจัดเก็บข้อมูลต่อมามีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มในอัตราที่ลดลง จากภาพที่ 4.3 จะเห็นว่าจำนวนประชากรหนองบัวลำภูก่อนการแยกและจัดตั้งจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงเป็นจำนวนเล็กน้อย และไม่เพียงพอจะเป็นเหตุผลสำคัญในการแยกและจัดตั้งจังหวัด ส่วนในช่วงปี 2535-2536 จำนวนประชากรที่ลดลงน่าจะมาจากปัญหาในการเก็บข้อมูล เพราะเมื่อพิจารณาในจังหวัดเดิมจำนวนประชากรโดยรวมของอำเภอที่ไม่ได้แยกออกไปไม่ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4.3 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจังหวัดหนองบัวลำภูก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัด

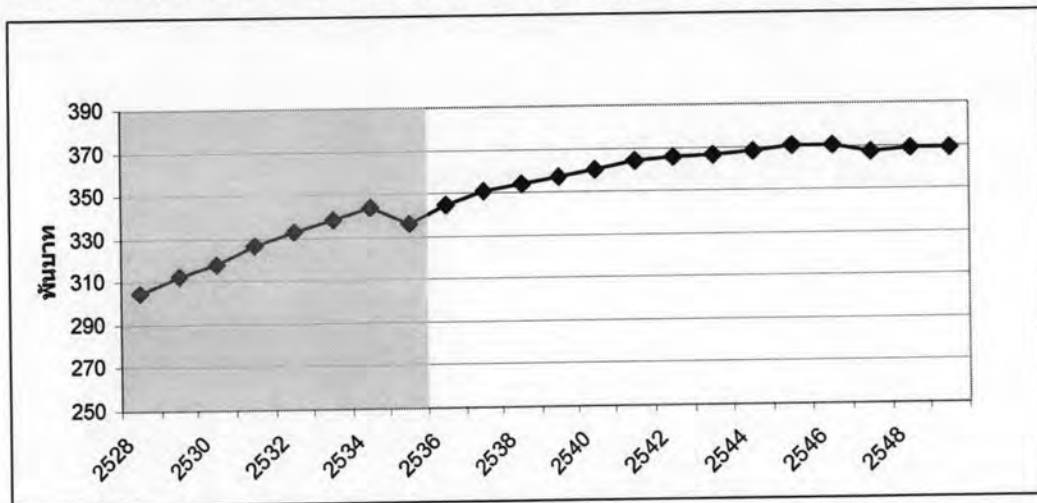
ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดหนองบัวลำภู

ปี	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นประชากรต่อ ตารางกิโลเมตร	อัตราการเพิ่มของ ประชากร (ร้อยละ)
2528	499,917	130	-
2529	506,675	131	1.4
2530	512,684	133	1.2
2531	518,581	134	1.2
2532	527,396	137	1.7
2533	531,949	138	0.9
2534	533,533	138	0.3
2535	536,921	139	0.6
หลังแยกและจัดตั้งจังหวัด			
2536	454,095	118	-15.4
2537	472,203	122	4.0
2538	477,129	124	1.0
2539	481,725	125	1.0
2540	486,153	126	0.9
2541	491,217	127	1.0
2542	494,327	128	0.6
2543	494,290	128	0.6
2544	496,519	129	0.5
2545	498,513	129	0.4
2546	500,002	130	0.3
2547	494,594	128	-1.1
2548	496,657	129	0.4
2549	496,692	129	0.0

จังหวัดอำนาจเจริญ

จากตารางที่ 4.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดอำนาจเจริญก่อนและหลังการจัดตั้งจังหวัด พบว่าความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรของจังหวัดอำนาจเจริญมีความหนาแน่นค่อนข้างสูงกว่าจังหวัดอื่น ก่อนการแยกและจัดตั้งจังหวัดพบว่าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัดจำนวนประชากรเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย หลังการจัดตั้งจังหวัดจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นในอัตราที่ลดลง จากภาพที่ 4.4 ก่อนการจัดตั้งจังหวัดประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้เป็นจำนวนที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดการแยกและจัดตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ ส่วนในช่วงปี 2535 - 2536 จำนวนประชากรที่ลดลงน่าจะมาจากปัญหาในการเก็บข้อมูล เพราะเมื่อพิจารณาในจังหวัดเดิมจำนวนประชากรโดยรวมของอำเภอที่ไม่ได้แยกออกไปไม่ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 4.4 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจังหวัดอำนาจเจริญก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัด

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดอำนาจเจริญ

ปี	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นประชากร ต่อ ตารางกิโลเมตร	อัตราการเพิ่มของ ประชากร (ร้อยละ)
2528	304,899	95	-
2529	312,483	97	2.5
2530	318,284	99	1.9
2531	326,393	102	2.5
2532	333,062	104	2.0
2533	338,294	105	1.6
2534	344,230	107	1.8
2535	335,843	105	-2.4
หลังแยกและจัดตั้งจังหวัด			
2536	344,876	109	2.7
2537	350,530	111	1.6
2538	354,298	112	1.1
2539	357,334	113	0.9
2540	360,340	114	0.8
2541	364,321	115	1.1
2542	365,943	116	0.4
2543	366,895	116	0.3
2544	368,230	117	0.4
2545	370,360	117	0.6
2546	370,627	117	0.1
2547	367,514	116	-0.8
2548	368,791	117	0.3
2549	368,934	117	0

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงการอพยพย้ายถิ่นของประชากร

จากข้อมูลการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ ในปี 2523 2533 และ 2543 สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อแสดงการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดขึ้น แต่เพื่อการแสดงข้อมูลให้เห็นอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีการแสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรตามการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะก่อน จากตารางที่

* การจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะมีการจัดทำทุก ๆ ราวสิบปี

4.5, 4.6, 4.7 และ 4.8 สรุปได้ว่า ในปี 2523, 2533 และ 2544 ตามการทำสำมะโนประชากรและเคหะ จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกช่วงปี แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

ตารางที่ 4.5 จำนวนประชากรตามสำมะโนประชากรและเคหะจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนประชากร			ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
		2423	2533	2543	2533	2543
นครพนม	นครพนม	532,766	623,165	684,444	16.97	9.83
	อำเภอเมืองนครพนม	117,174	127,721	157,438	9.00	23.27
	อำเภอปลาปาก	35,817	43,852	48,694	22.43	11.04
	อำเภอท่าอุเทน	80,148	47,661	53,859	-40.53	13.00
	อำเภอบ้านแพง	34,955	45,737	33,731	30.85	-26.25
	อำเภอธาตุพนม	74,348	76,378	81,101	2.73	6.18
	อำเภอเรณูนคร	34,595	72,333	42,588	109.09	-41.12
	อำเภอนาแก	74,853	68,698	73,784	-8.22	7.40
	อำเภอศรีสงคราม	44,137	55,928	62,239	26.71	11.28
	อำเภอนาหว้า	36,739	41,432	46,006	12.77	11.04
	อำเภอโพนสวรรค์	-	43,425	50,414	-	16.09
	อำเภอนาทม	-	-	21,487	-	-
	กิ่งอำเภอลำดวน	-	-	13,103	-	-
มุกดาหาร	มุกดาหาร	235,851	264,593	310,718	12.19	17.43
	อำเภอเมืองมุกดาหาร	88,388	97,080	119,162	9.83	22.75
	อำเภอนิคมน้ำอ้อย	29,639	35,716	39,868	20.50	11.63
	อำเภอดอนตาล	28,838	32,816	38,198	13.79	16.40
	อำเภอดงหลวง	17,668	25,915	31,633	46.68	22.06
	อำเภอคำชะอี	57,677	38,390	44,211	-33.44	15.16
	อำเภอหว้านใหญ่	13,641	15,348	17,587	12.51	14.59
	อำเภอหนองสูง	-	19,328	20,059	-	3.78

ตารางที่ 4.6 จำนวนประชากรตามสำมะโนประชากรและเคหะจังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนประชากร			ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
		2423	2533	2543	2533	2543
ปราจีนบุรี	จังหวัดปราจีนบุรี	302,108	425,228	406,732	40.75	-4.35
	อำเภอเมืองปราจีนบุรี	75,070	91,482	104,304	21.86	14.02
	อำเภอกบินทร์บุรี	86,491	100,706	117,240	16.44	16.42
	อำเภอนาดี	27,470	71,426	42,405	160.01	-40.63
	อำเภอบ้านสร้าง	26,362	48,385	29,715	83.54	-38.59
	อำเภอประจันตคาม	38,128	52,198	47,188	36.90	-9.60
	อำเภอศรีมหาโพธิ์	35,734	45,344	48,987	26.89	8.03
	อำเภอศรีมโหสถ (โคกบีบ)	12,853	15,687	16,893	22.05	7.69
สระแก้ว	จังหวัดสระแก้ว	264,866	360,450	485,542	36.09	34.70
	อำเภอสระแก้ว	82,126	126,062	94,275	53.50	-25.22
	อำเภออรัญประเทศ	49,798	62,995	73,813	26.50	17.17
	อำเภอวัฒนานคร	56,323	28,867	78,944	-48.75	4.70
	อำเภอตาพระยา	44,781	76,683	45,939	71.24	-40.09
	อำเภอรังน้ำเย็น	31,838	36,110	56,454	13.42	56.34
	อำเภอคลองหาด	-	29,733	31,509	-	-
	อำเภอเขาฉกรรจ์	-	-	51,424	-	-
	กิ่งอำเภอโคกสูง	-	-	22,516	-	-
	กิ่งอำเภอรังสมบูรณ	-	-	30,668	-	-

ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากรตามสำมะโนประชากรและเคหะจังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภู

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนประชากร			ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
		2423	2533	2543	2533	2543
อุดรธานี	จังหวัดอุดรธานี	1,089,567	1,331,559	1,467,158	22.21	10.18
	อำเภอเมืองอุดรธานี	307,566	350,564	379,851	13.98	8.35
	อำเภอกุดจับ	46,312	54,895	60,202	18.53	9.67
	อำเภอหนองวัวซอ	46,443	56,694	60,166	22.07	6.12
	อำเภอกุมภวาปี	139,000	143,428	124,136	3.19	-13.45
	อำเภอโนนสะอาด	38,246	44,264	46,980	15.73	6.14
	อำเภอหนองหาน	122,773	143,421	112,815	16.82	-21.34
	อำเภอทุ่งฝน	20,708	24,786	29,917	19.69	20.70
	อำเภอไชยวาน	25,970	30,112	35,979	15.95	19.48
	อำเภอศรีธาตุ	33,248	40,734	45,516	22.52	11.74
	อำเภอวังสามหมอ	21,955	40,716	52,212	85.45	28.23
	อำเภอบ้านดุง	71,601	100,925	114,689	40.95	13.64
	อำเภอบ้านผือ	75,379	97,385	102,977	29.19	5.74
	อำเภอน้ำโสม	43,318	44,262	53,253	2.18	20.31
	อำเภอเพ็ญ	76,923	92,069	103,535	19.69	12.45
	อำเภอสร้างคอม	20,125	23,021	27,433	14.39	19.17
	อำเภอหนองแสง	-	23,031	25,558	-	10.97
	อำเภอนายาง	-	21,252	23,932	-	12.61
	อำเภอพิบูลย์รักษ์	-	-	23,063	-	-
	กิ่งอำเภอภูแก้ว	-	-	21,321	-	-
	กิ่งอำเภอประจักษ์ ศิลปาคม	-	-	23,623	-	-
หนองบัวลำภู	จังหวัดหนองบัวลำภู	372,632	439,110	482,207	17.84	9.81
	อำเภอหนองบัวลำภู	101,997	113,329	125,757	11.11	10.97
	อำเภอนากลาง	83,271	111,535	90,857	33.94	-18.54
	อำเภอนาวัง	-	-	36,483	-	-
	อำเภอโนนสัง	59,206	65,504	62,142	10.64	-5.13
	อำเภอศรีบุญเรือง	89,974	93,833	103,635	4.29	10.45
	อำเภอสุวรรณคูหา	38,184	54,909	63,333	43.80	15.34

ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรตามสำมะโนประชากรและเคหะจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนประชากร			ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
		2423	2533	2543	2533	2543
อุบลราชธานี	อุบลราชธานี	1,325,583	1,542,497	1,691,441	16.36	9.66
	อำเภอเมืองอุบลราชธานี	208,350	232,028	214,743	11.36	-7.45
	อำเภอศรีเมืองใหม่	47,297	52,323	60,255	10.63	15.16
	อำเภอโขงเจียม	25,878	30,061	29,223	16.16	-2.79
	อำเภอเขื่องใน	97,961	106,690	105,202	8.91	-1.39
	อำเภอเขมราฐ	113,015	97,352	72,020	-13.86	-26.02
	อำเภอเดชอุดม	157,496	198,238	157,253	25.87	-20.67
	อำเภอนาจะหลวย	28,769	43,077	50,909	49.73	18.18
	อำเภอน้ำยืน	53,965	84,046	63,614	55.74	-24.31
	อำเภอบุญศรี	52,286	64,952	82,588	24.22	27.15
	อำเภอตระการพืชผล	97,597	112,206	115,144	14.97	2.62
	อำเภอกุดข้าวปุ้น	32,039	33,691	39,284	5.16	16.60
	อำเภอม่วงสามสิบ	72,417	76,648	78,802	5.84	2.81
	อำเภวารินชำราบ	197,408	166,193	147,397	-15.81	-11.31
	อำเภอพิบูลมังสาหาร	115,755	130,924	126,275	13.10	-3.55
	อำเภอตาลสุม	25,350	28,039	30,099	10.61	7.35
	อำเภอโพธิ์ไทย	-	37,422	38,947	-	4.08
	อำเภอสำโรง	-	48,607	49,764	-	2.38
	อำเภอดอนมดแดง	-	-	25,372	-	-
	อำเภอสิรินธร	-	-	42,151	-	-
	อำเภอทุ่งศรีอุดม	-	-	25,502	-	-
	กิ่งอำเภอนาเยีย	-	-	22,961	-	-
	กิ่งอำเภอนาตาล	-	-	33,384	-	-
	กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก	-	-	24,012	-	-
	กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์	-	-	28,462	-	-
	กิ่งอำเภอน้ำขุ่น	-	-	28,078	-	-

จังหวัด	อำเภอ	จำนวนประชากร			ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	
		2423	2533	2543	2533	2543
อำนาจเจริญ	อำนาจเจริญ	292,380	327,093	358,360	11.87	9.56
	อำเภออำนาจเจริญ	132,123	153,250	127,789	15.99	-16.61
	อำเภอขามเฒ่า	29,290	37,458	34,510	27.89	-7.87
	อำเภอปทุมราชวงศา	-	-	42,435	-	-
	อำเภอพนา	51,625	52,277	28,565	1.26	-45.36
	อำเภอเสนางคนิคม	33,565	35,549	39,806	5.91	11.98
	อำเภอหัวตะพาน	45,777	48,559	48,435	6.08	-0.26
	อำเภอสิรินธร	-	-	36,820	-	-

ข้อมูลการย้ายถิ่นของประชากรที่แสดงในสำมะโนประชากรและเคหะ พบว่าเป็นข้อมูลจำนวนประชากรที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาสู่จังหวัดดังกล่าว ตารางที่ 4.9 แสดงร้อยละของประชากรที่อพยพย้ายถิ่น ในช่วงปีต่าง ๆ ที่มีการจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะเป็นรายจังหวัด โดยแสดงร้อยละของประชากรที่มีการย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดจากจำนวนประชากรทั้งจังหวัด รวมทั้งหมายเหตุแสดงจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นไว้ในจังหวัดเดิม มีการย้ายถิ่นเข้ามาจากจังหวัดใหม่เท่าไร และจากจังหวัดใหม่มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาจากจังหวัดเดิมเป็นจำนวนร้อยละเท่าไร

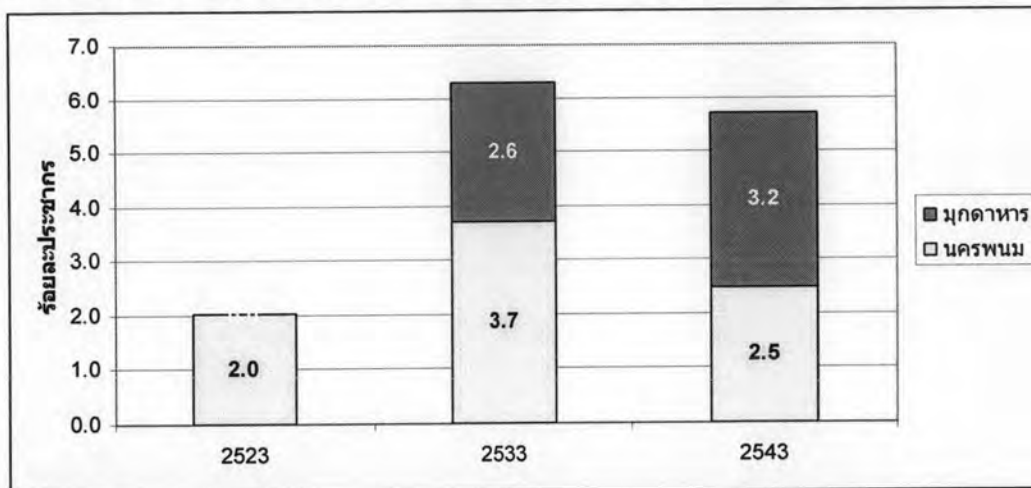
ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงร้อยละของประชากรที่อพยพย้ายถิ่นในช่วงปีและจังหวัดต่าง ๆ

จังหวัด/ปี	ร้อยละของประชากรย้ายถิ่น			หมายเหตุ
	2523	2533	2543	
ปราจีนบุรี	4.6	6.3	8.0	2543 ย้ายมาจากสระแก้วร้อยละ 8.68
สระแก้ว	-	-	3.7	2543 ย้ายมาจากปราจีนบุรีร้อยละ 5.19
อุตรธานี	3.3	5.9	3.0	2543 ย้ายมาจากหนองบัวลำภูร้อยละ 3.41
หนองบัวลำภู	-	-	1.8	2543 ย้ายมาจากอุตรธานีร้อยละ 14.95
อุบลราชธานี	2.2	6.1	2.3	2543 ย้ายมาจากอำนาจเจริญร้อยละ 1.37
อำนาจเจริญ	-	-	3.2	2543 ย้ายมาจากอุบลราชธานีร้อยละ 17.07
นครพนม	2.0	3.7	2.5	2533 ย้ายมาจากมุกดาหารร้อยละ
				2543 ย้ายมาจากมุกดาหารร้อยละ 2.49
มุกดาหาร	-	2.6	3.2	2533 ย้ายมาจากนครพนมร้อยละ
				2543 ย้ายมาจากนครพนมร้อยละ 5.23

จากตารางที่ 4.9 สามารถแสดงเป็นแผนภาพในกรณีจังหวัดต่าง ๆ ให้เห็นชัดเจนขึ้นได้ดังนี้

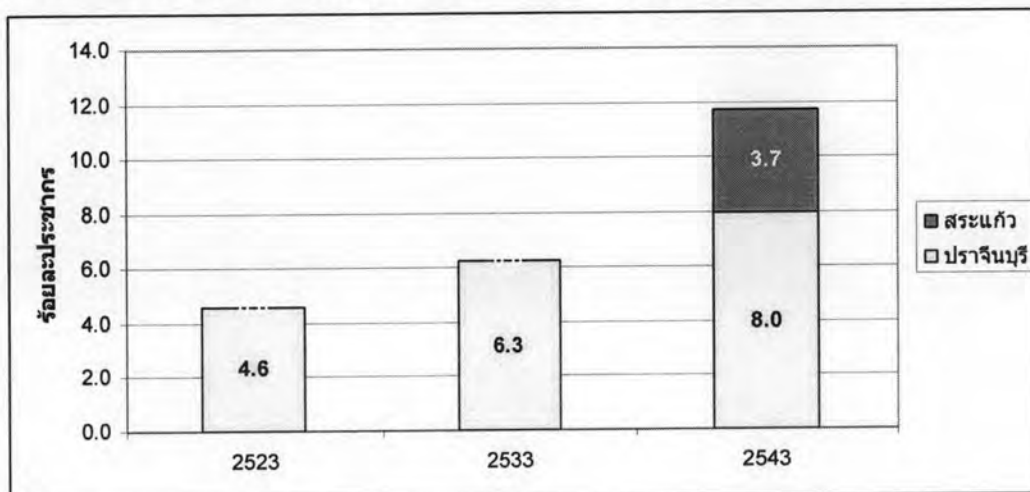
ภาพที่ 4.5 กรณีจังหวัดนครพนมและมุกดาหารก่อนมีการแยกจังหวัด ประชากรย้ายถิ่นเข้ามาคิดเป็นร้อยละ 2 ต่อมา มีการจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารขึ้นในปี 2525 ในปี 2533 พบว่าร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่นมีจำนวนมากขึ้น ในจังหวัดนครพนมร้อยละ 3.7 มุกดาหารร้อยละ 2.6 เมื่อรวมกันอยู่ที่ร้อยละ 6.3 ซึ่งเพิ่มขึ้นสูงกว่าการทำสำมะโนประชากรในปี 2523 ในการทำสำมะโนประชากรและเคหะอีกครั้งในปี 2543 ร้อยละของประชากรที่มีการย้ายถิ่นรวม 2 จังหวัดมีจำนวนลดลงอยู่ที่ร้อยละ 4.7 เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า มุกดาหารมีจำนวนผู้อพยพย้ายถิ่นเข้าสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.2 ในปี 2543 ประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดนครพนมย้ายมาจากจังหวัดมุกดาหารคิดเป็นร้อยละ 2.49 และประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดมุกดาหารย้ายมาจากนครพนมคิดเป็นร้อยละ 5.23 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด

ภาพที่ 4.5 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร

ภาพที่ 4.6 กรณีจังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้วก่อนมีการแยกจังหวัด ประชากรย้ายถิ่นเข้ามา คิดเป็นร้อยละ 4.6 และในปี 2533 คิดเป็นร้อยละ 6.3 ต่อมา มีการจัดตั้งจังหวัดสระแก้วขึ้นในปี 2536 ในการทำสำมะโนประชากรและเคหะอีกครั้งในปี 2543 พบว่าร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่นมีจำนวนมากขึ้นเมื่อรวมกันอยู่ที่ร้อยละ 11.7 เป็นประชากรในจังหวัดปราจีนบุรีร้อยละ 8 ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และในจังหวัดสระแก้วร้อยละ 3.7 เมื่อพิจารณาถิ่นที่ย้ายมาพบว่าในปี 2543 ประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดปราจีนบุรีย้ายมาจากจังหวัดสระแก้วคิดเป็นร้อยละ 8.68 และประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดสระแก้วย้ายมาจากปราจีนบุรีคิดเป็นร้อยละ 5.19 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด

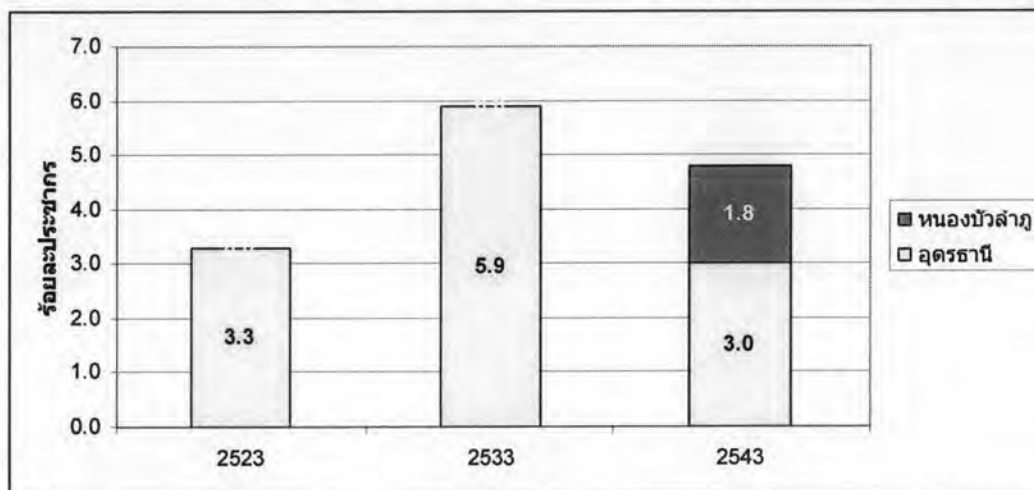
ภาพที่ 4.6 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว

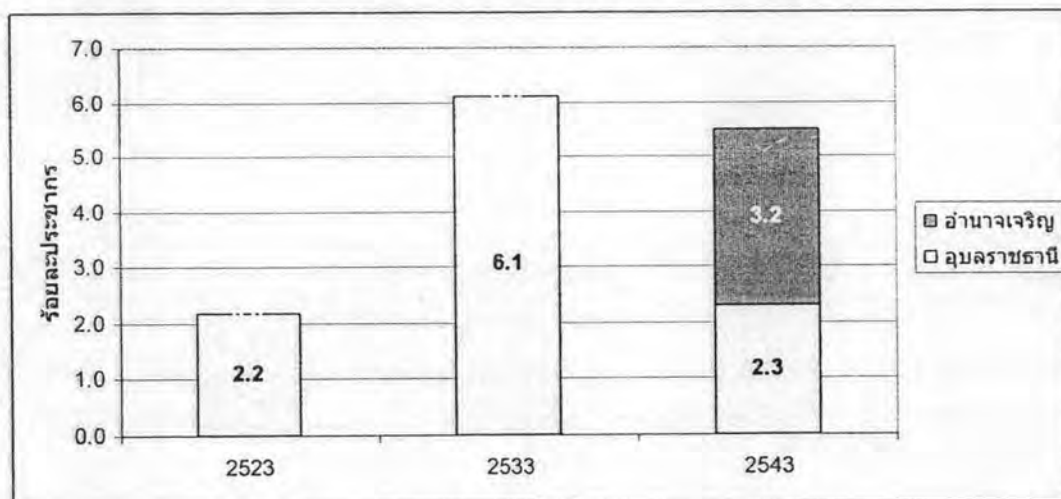
ภาพที่ 4.7 กรณีจังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภูก่อนมีการแยกจังหวัด ประชากรย้ายถิ่นเข้ามาคิดเป็นร้อยละ 3.3 และในปี 2533 เพิ่มจำนวนสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.9 ต่อมา มีการจัดตั้งจังหวัดหนองบัวลำภูขึ้นในปี 2536 ในการทำสำมะโนประชากรและเคหะในปี 2543 ร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่นในภาพรวม 2 จังหวัดมีจำนวนลดลงอยู่ที่ร้อยละ 4.8 เป็นประชากรในจังหวัดอุดรธานีร้อยละ 3 และในจังหวัดหนองบัวลำภูร้อยละ 1.8 เมื่อพิจารณาถิ่นที่ย้ายมาพบว่าในปี 2543 ประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดอุดรธานีย้ายมาจากจังหวัดหนองบัวลำภูคิดเป็นร้อยละ 3.41 และประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดหนองบัวลำภูย้ายมาจากอุดรธานีมีจำนวนมากถึงร้อยละ 14.95 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด

ภาพที่ 4.7 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภู

ภาพที่ 4.8 กรณีจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญก่อนมีการแยกจังหวัด ประชากรย้ายถิ่นเข้ามาคิดเป็นร้อยละ 2.2 และในปี 2533 เพิ่มจำนวนสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.1 ต่อมา มีการจัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญขึ้นในปี 2536 ในการทำสำมะโนประชากรและเคหะอีกครั้งในปี 2543 พบว่าร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่นมีจำนวนลดลงเล็กน้อยโดยรวม 2 จังหวัดอยู่ที่ร้อยละ 5.5 เป็นประชากรในจังหวัดอุบลราชธานีร้อยละ 2.3 และในจังหวัดอำนาจเจริญร้อยละ 3.2 เมื่อพิจารณาถิ่นที่ย้ายมาพบว่าในปี 2543 ประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานีย้ายมาจากจังหวัดอำนาจเจริญคิดเป็นร้อยละ 1.37 และประชากรที่ย้ายเข้าสู่จังหวัดอำนาจเจริญย้ายมาจากอุบลราชธานีมีจำนวนมากถึงร้อยละ 17.07 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด

ภาพที่ 4.8 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ

โดยสรุปการย้ายถิ่นของประชากรพบว่า ในกรณีของการจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารและสระแก้ว ภายหลังจากการจัดตั้งจังหวัดจำนวนร้อยละของประชากรย้ายถิ่นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในกรณีของมุกดาหารเพิ่มสูงขึ้นในจังหวัดมุกดาหาร และกรณีสระแก้วเพิ่มสูงขึ้นในจังหวัดปราจีนบุรี แต่ในกรณีของจังหวัดหนองบัวลำภูและอำนาจเจริญพบว่าร้อยละของประชากรย้ายถิ่นโดยรวมมีจำนวนลดลง และพบว่าร้อยละของประชากร ที่ย้ายถิ่นย้ายมาจากจังหวัดใหม่เข้าสู่จังหวัดเดิมคิดเป็นร้อยละที่สูง

สรุปการแยกและจัดตั้งจังหวัดกับการกระจายตัวของประชากร

จากการนำข้อมูลทางด้านประชากรมาวิเคราะห์ เมื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ในช่วงก่อนและหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดพบว่า ก่อนมีการแยกจังหวัดเกิดขึ้น จำนวนประชากรในพื้นที่ที่ถูกแยกออกมา มีความหนาแน่นประชากรต่ำกว่า 1,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร¹ โดยเฉลี่ยแล้วมีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 100 คนเท่านั้น รวมทั้งการเพิ่มของประชากรมีเพียงเล็กน้อย มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงเรื่อย ๆ หลังจากมีการแยกและจัดตั้งจังหวัดขึ้นประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย รวมทั้งความหนาแน่นประชากรไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อัตราการเพิ่มประชากรเป็นอัตราการเพิ่มที่ลดลงเช่นกัน จากข้อมูลความหนาแน่นของประชากรและข้อมูลการเปลี่ยนแปลงประชากรก่อนการแยกจังหวัดที่แสดงมาพบว่า การเพิ่มของจำนวนประชากรไม่ได้มีความหนาแน่นมากจนเป็นสาเหตุให้เกิดการแยกจังหวัดได้

¹ นระ คมนามูล. แนวความคิดเกี่ยวกับเมือง, [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tistr.or.th> (10 มกราคม 2552)

เมื่อนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลด้านการบริการจากภาครัฐในด้านไฟฟ้าและประปาพบว่า จำนวนการผลิตมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น จำนวนการใช้เฉลี่ยต่อคนพบว่ามีจำนวนมากขึ้นแต่ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก รวมทั้งไม่ได้มีการลงทุนงบประมาณในด้านนี้ จากข้อค้นพบดังกล่าวทำให้สามารถสรุปได้ว่าการแยกและจัดตั้งจังหวัดที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นการแยกและจัดตั้งจากเหตุผลเพื่อรองรับการเติบโตและขยายตัวของเมือง ไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ได้เป็นเหตุผลด้านการบริการด้านสาธารณสุขปกคลุมให้แก่ประชาชนแต่อย่างใด

4.2 การเปลี่ยนแปลงด้านการเงินการคลัง

ในส่วนนี้เป็นการแสดงการเปลี่ยนแปลงด้านการเงินการคลังของจังหวัด ทั้งจังหวัดเดิมและจังหวัดที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ ในเรื่องการเก็บภาษี งบประมาณจังหวัด และเงินอุดหนุนที่ให้แก่จังหวัดจากส่วนกลาง

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษี

ในส่วนนี้เป็นการแสดงข้อมูลด้านรายได้ของจังหวัดในส่วนของการเก็บภาษี แสดงเป็นข้อมูลก่อนและหลังเกิดการแยกและจัดตั้งจังหวัดเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ โดยเลือกข้อมูลในส่วนของค่าเฉลี่ยของภาษีโดยรวมที่เก็บได้ต่อคนเป็นรายปีและรายจังหวัดในช่วงปีต่าง ๆ เพื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงในการเก็บภาษีที่เป็นรายได้ของจังหวัด ทั้งในแง่ของการเปรียบเทียบกับจังหวัดเดิม และแสดงถึงระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ การวิเคราะห์ในส่วนนี้ต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ แต่จากข้อจำกัดของข้อมูลจึงแสดงได้เพียงบางช่วงปีเท่านั้น

ตารางที่ 4.10 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรในช่วงปีต่าง ๆ ของสระแก้วพบว่าจากปี 2534 ก่อนแยกตั้งจังหวัดสระแก้วถึงปี 2538 สระแก้วเก็บภาษีเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 126 ส่วนปีต่อมาสระแก้วเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง แต่ปราจีนบุรีจากปี 2534 ถึง 2538 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18,220 แต่ปีต่อ ๆ มามีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง

ตารางที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรจังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรี

ปี	การเปลี่ยนแปลง(ร้อยละ)	
	สระแก้ว	ปราจีนบุรี
2534	-	-
2538	126	18220
2543	46	-59
2544	1	-32
2545	21	-7
2546	16	-48
2548	-9	48
2550	60	30

ตารางที่ 4.11 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรในช่วงปีต่าง ๆ ของหนองบัวลำภูพบว่าจากปี 2534 ก่อนแยกตั้งจังหวัดถึงปี 2540 หนองบัวลำภูและอุดรธานีเก็บภาษีเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 314 และร้อยละ 325 ส่วนปีต่อ ๆ มาอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ภาพรวมอัตราการเปลี่ยนแปลงจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานีไม่แตกต่างกันเท่าไรนัก

ตารางที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี

ปี	การเปลี่ยนแปลง(ร้อยละ)	
	หนองบัวลำภู	อุดรธานี
2534	-	-
2540	314	325
2544	-8	-42
2545	51	7
2546	7	15
2547	21	-3
2548	14	15

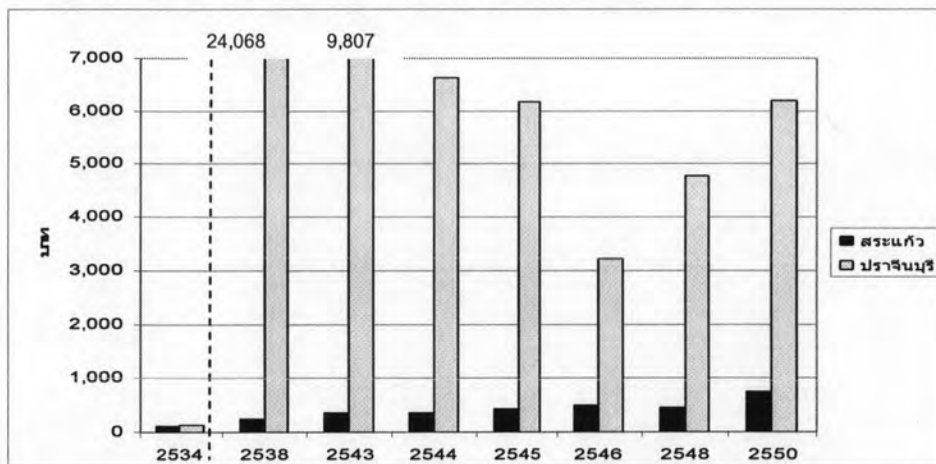
ตารางที่ 4.12 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรในช่วงปีต่าง ๆ ของอำนาจเจริญพบว่าจากปี 2535 ก่อนแยกตั้งจังหวัดถึงปี 2537 อำนาจเจริญเก็บภาษีได้ในอัตราที่ลดลง ร้อยละ 20 ส่วนปีต่อ ๆ มาอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ภาพรวมอัตราการเปลี่ยนแปลงจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานีไม่แตกต่างกันนัก

ตารางที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยเงินภาษีรวมต่อประชากรจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี

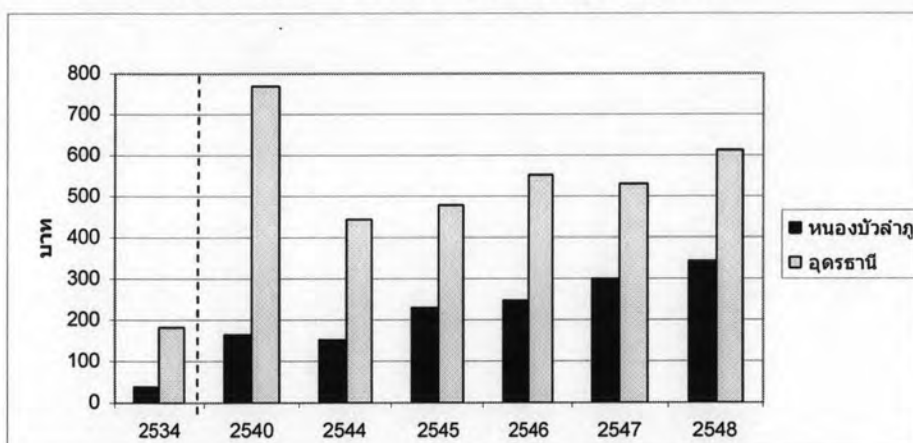
ปี	การเปลี่ยนแปลง(ร้อยละ)	
	อำนาจเจริญ	อุบลราชธานี
2535	-	-
2536	6	31
2537	-20	74
2538	104	18
2542	83	16
2543	-25	-22
2544	5	-2
2545	7	29
2546	42	14
2547	16	29
2548	12	-25
2549	26	32
2550	21	12

การเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่จากภาพที่ 4.9 ภาพที่ 4.10 และ 4.11 จะเห็นว่าเมื่อพิจารณาภาษีรวมที่เก็บได้ต่อประชากร ในกรณีจังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรี มีค่าภาษีรวมต่อประชากรในทุก ๆ ช่วงปี สูงมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ อยู่มาก รวมทั้งจังหวัดปราจีนบุรีเองก็มีค่าสูงกว่าจังหวัดสระแก้วมาก ในทุก ๆ กรณีจะเห็นวก่อนและหลังแยกจังหวัดค่าภาษีรวมต่อประชากรในจังหวัดเดิมมีค่าสูงกว่าจังหวัดใหม่ แต่ช่วงต่างระหว่างกันยังมีไม่มากนัก แต่หลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดพบว่ามีความต่างกันเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มการเพิ่มและลดของการเก็บภาษีทั้งจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ยังมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ไม่ต่างกันมากนัก จำนวนภาษีที่เก็บได้มาแสดงให้เห็นการพัฒนาและการเติบโตของเศรษฐกิจ พบว่าจำนวนภาษีรวมเฉลี่ยต่อประชากรในจังหวัดใหม่ที่เก็บได้มีจำนวนต่ำกว่าจังหวัดเดิมอยู่มาก และแต่ร้อยละการเปลี่ยนแปลงมีการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงแต่ยังมีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าจังหวัดเดิม

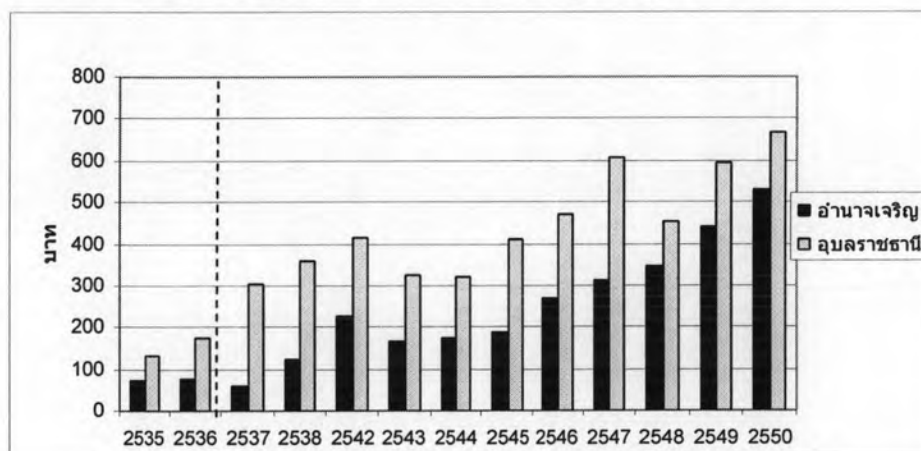
ภาพที่ 4.9 ภาษีรวมที่เก็บได้ต่อประชากรจังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรี

ภาพที่ 4.10 ภาษีรวมที่เก็บได้ต่อประชากรจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี

ภาพที่ 4.11 ภาษีรวมที่เก็บได้ต่อประชากรจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี

สรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษี

สรุปการวิเคราะห์การเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ของจังหวัด พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีการเก็บภาษีได้มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ แสดงว่าเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีมีการเติบโตและพัฒนามากกว่าจังหวัดอื่น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่พบว่าในทุก ๆ กรณี จังหวัดใหม่เก็บภาษีได้น้อยกว่าจังหวัดเดิมอยู่มาก หลังจากเกิดการแยกจังหวัดยังคงเป็นระดับที่ต่ำกว่าจังหวัดใหม่อยู่มากและมีช่วงห่างระหว่างกันเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามจากผลดังกล่าวผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่าเนื่องจากเกษตรกรจะได้รับการยกเว้นการเก็บภาษีจากภาครัฐ ส่งผลให้จังหวัดใหม่เก็บภาษีได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดใหม่ที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม รวมทั้งแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของระดับภาษีที่เก็บได้ในจังหวัดใหม่ แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลย ซึ่งแสดงถึงเศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าวที่ไม่มีการพัฒนาขึ้นจากเดิม

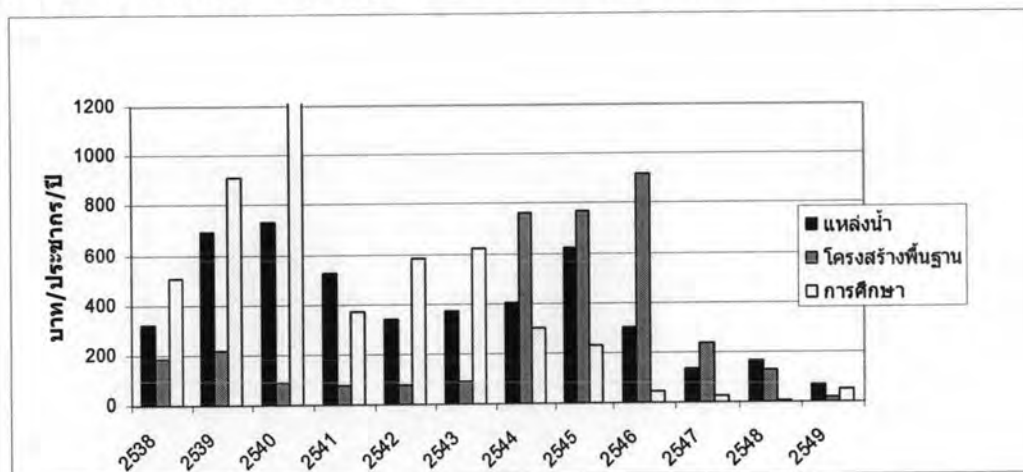
4.2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านงบประมาณ

ในส่วนนี้เป็นการแสดงข้อมูลงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณรายจังหวัด เนื่องจาก การแสดงข้อมูลงบประมาณเป็นรายจังหวัดเริ่มมาตั้งแต่ปี 2538 ดังนั้นข้อมูลงบประมาณที่มีจะแสดงได้ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณด้านการศึกษา โดยแสดงข้อมูลออกเป็นสองส่วนได้แก่ ภาพการเปรียบเทียบเป็นรายปี ในการใช้งบประมาณในแต่ละด้าน ส่วนที่สองเป็นการแสดงการเปรียบเทียบการใช้งบประมาณระหว่างจังหวัดเดิม จังหวัดใหม่ ระดับภาคและระดับประเทศ รวมทั้งอธิบายว่างบประมาณดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และส่งผลหรือไม่ต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัด และข้อมูลทั้งหมดแสดงเป็นงบประมาณ (บาท) ต่อคนต่อปี

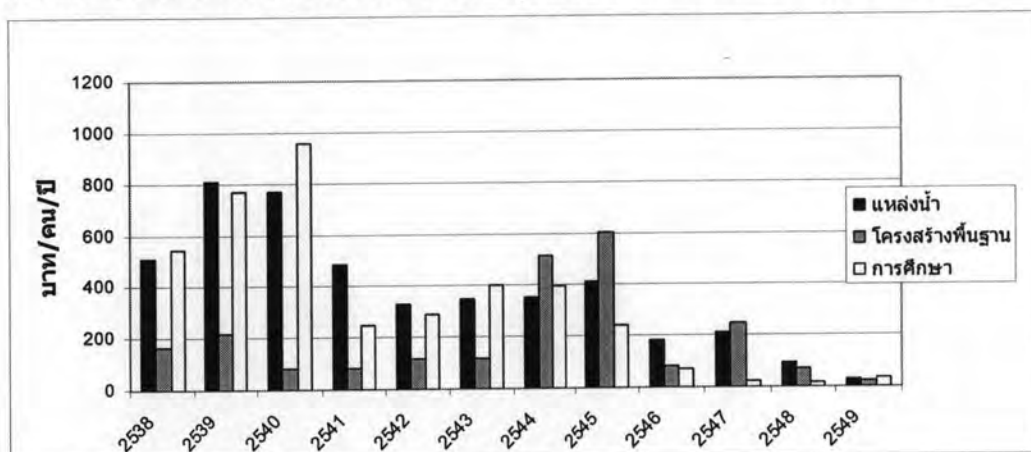
ภาพรวมการใช้งบประมาณด้านต่าง ๆ เป็นรายปีในจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นใหม่

จากการพิจารณาการใช้งบประมาณจังหวัดของจังหวัดสระแก้ว หนองบัวลำภู และอำนาจเจริญ พบว่าลำดับของจำนวนเงินงบประมาณมีลักษณะเดียวกันหมด คือ หลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดในช่วง 5 ปีแรกจนถึงปี 2540 งบประมาณส่วนใหญ่อยู่ในด้านการศึกษา รองลงมาได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ ส่วนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งน่าจะเป็นด้านหลักในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกลับมีงบประมาณด้านนี้ต่ำมาก ในปี 2544 เริ่มมีการให้งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ส่วนงบประมาณด้านแหล่งน้ำลดลงเรื่อย ๆ ส่วนด้านการศึกษาลดลงเรื่อย ๆ เช่นกัน ในปี 2547 งบประมาณด้านต่าง ๆ ลดลงมากจนแทบจะไม่มีเลย

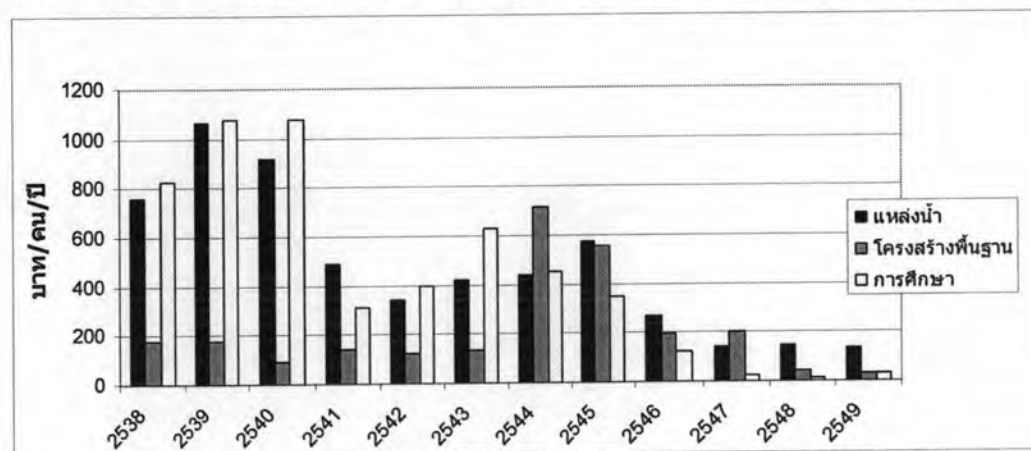
ภาพที่ 4.12 การใช้งบประมาณจังหวัดสระแก้วต่อประชากรในสาขาต่าง ๆ เป็นรายปี

ภาพที่ 4.13 การใช้งบประมาณจังหวัดหนองบัวลำภูต่อประชากรในสาขาต่าง ๆ เป็นรายปี

ภาพที่ 4.14 การใช้งบประมาณจังหวัดอำนาจเจริญต่อประชากรในสาขาต่าง ๆ เป็นรายปี

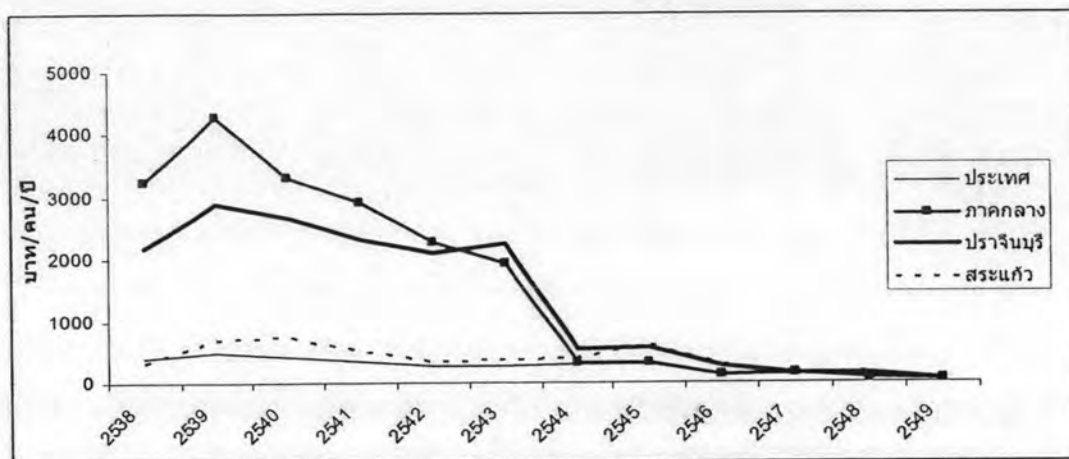

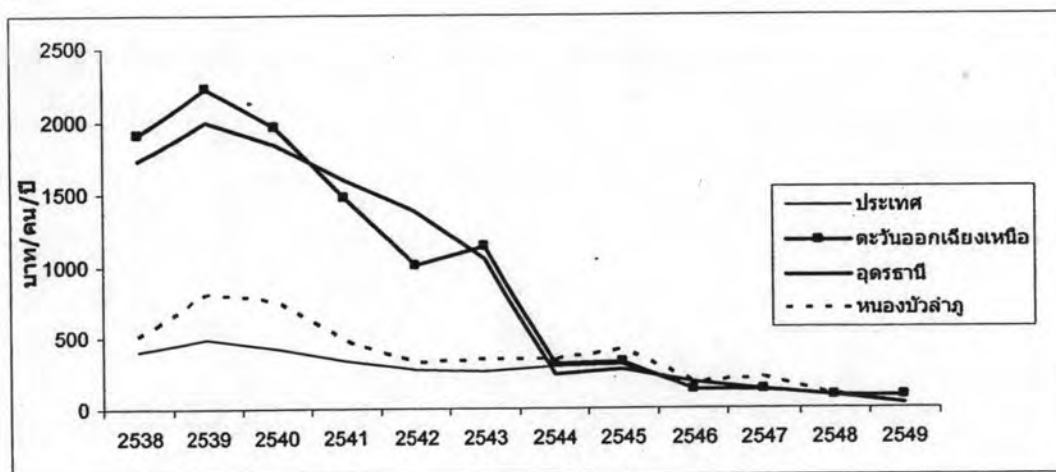
การใช้งบประมาณลงทุนด้านแหล่งน้ำ

จากการพิจารณาการใช้งบประมาณจังหวัดด้านแหล่งน้ำของจังหวัดสระแก้วและหนองบัวลำภูมีทิศทางเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี ภาคกลาง และประเทศ รวมทั้งจังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ ในช่วงแปดปีแรกหลังจากมีการจัดตั้งจังหวัด พบว่าการใช้งบประมาณโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีด้านแหล่งน้ำ อยู่ในระดับเดียวกับค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับระดับภาคและจังหวัดเดิมที่แยกออกมาพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ามาก หลังจากนั้นในปี 2545 ระดับค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาแหล่งน้ำจึงมีค่าเฉลี่ยต่ำเท่ากันหมดในทุกระดับการเปรียบเทียบ

ภาพที่ 4.15 งบประมาณด้านแหล่งน้ำจังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี ภาคกลางและประเทศ

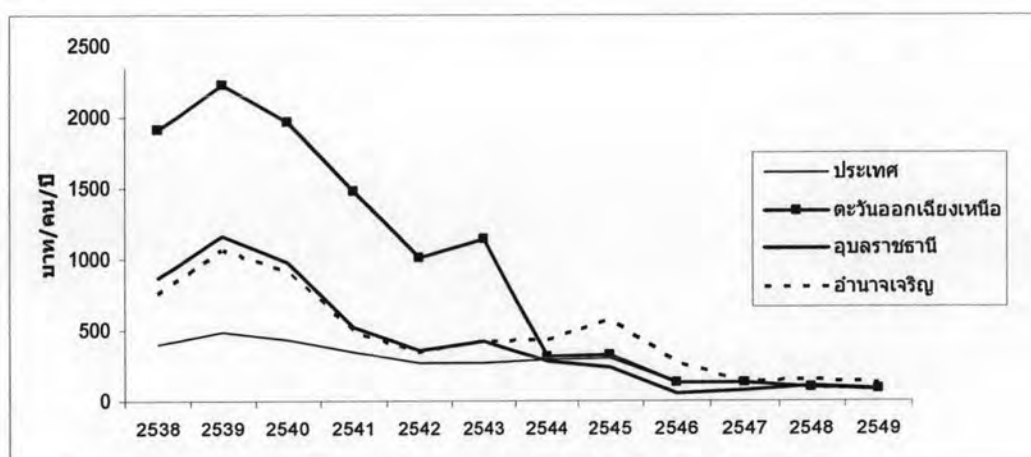
ภาพที่ 4.16 งบประมาณด้านแหล่งน้ำจังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

* ข้อมูลงบประมาณจังหวัดจากสำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรีได้จัดให้จังหวัดสระแก้วและปราจีนบุรีอยู่ในภาคกลาง

ในกรณีของจังหวัดอำนาจเจริญเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ต่างกันแต่เพียงในช่วงแปดปีแรก จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใหม่อำนาจเจริญมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาด้านแหล่งน้ำไม่ต่างกันนัก แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่มาก

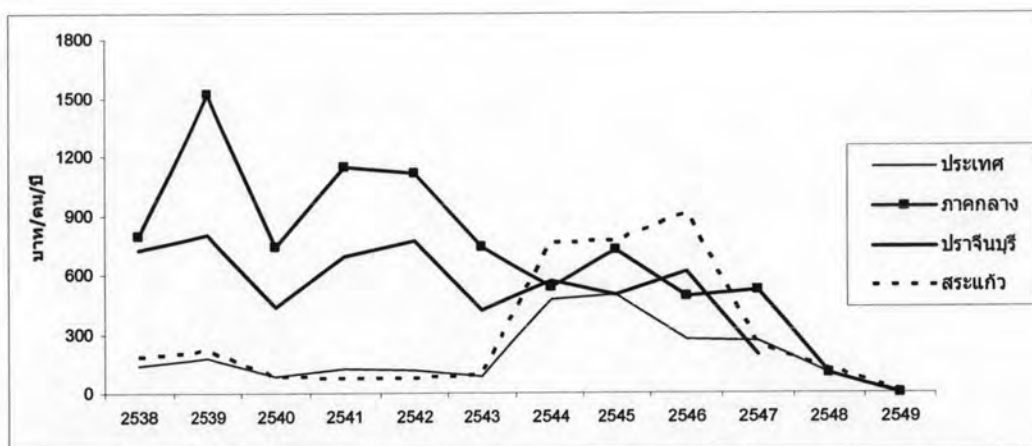
ภาพที่ 4.17 งบประมาณด้านแหล่งน้ำจังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

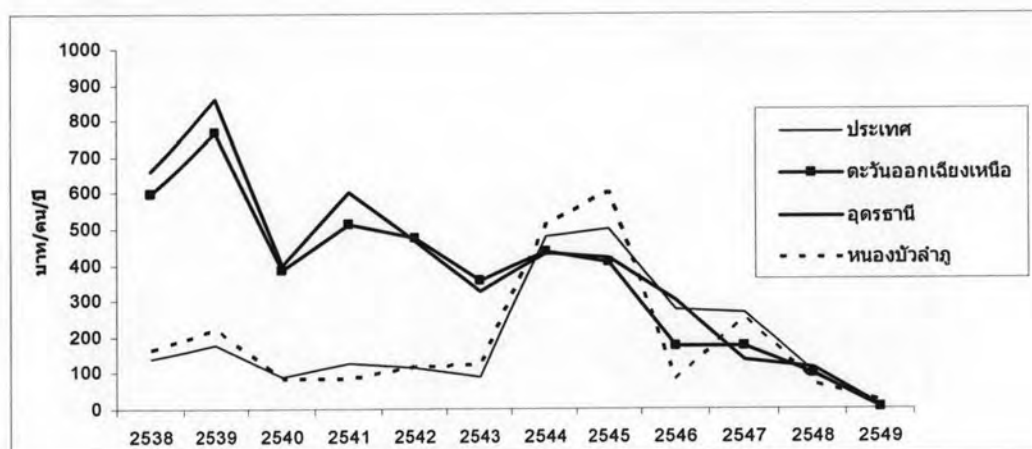
แสดงการใช้งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การใช้งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานพบว่าในกรณีของจังหวัดสระแก้วและหนองบัวลำภูมีลักษณะที่เหมือนกัน คือเมื่อเปรียบเทียบกับระดับภาคพบว่า ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเฉลี่ยต่อประชากรการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานสูงกว่าประเทศ โดยภาคกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศมาก ในส่วนของจังหวัดที่จัดตั้งใหม่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและค่าเฉลี่ยในทิศทางเดียวกับประเทศ โดยค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2538 ถึงปี 2543 มีค่าต่ำมาก จนปี 2544 มีค่าสูงขึ้นจนปี 2546 ค่าเฉลี่ยลดต่ำลงอีกครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดเดิมพบว่าทั้งปราจีนบุรีและอุดรธานีมีทิศทางเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยต่อประชากรด้านโครงสร้างพื้นฐานสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดเดิมอยู่ประมาณ 3 เท่า จนถึงปี 2544 จังหวัดใหม่กลับมีค่าเฉลี่ยด้านนี้เพิ่มขึ้นจนสูงกว่าจังหวัดเดิม

ภาพที่ 4.18 งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี ภาคกลางและประเทศ

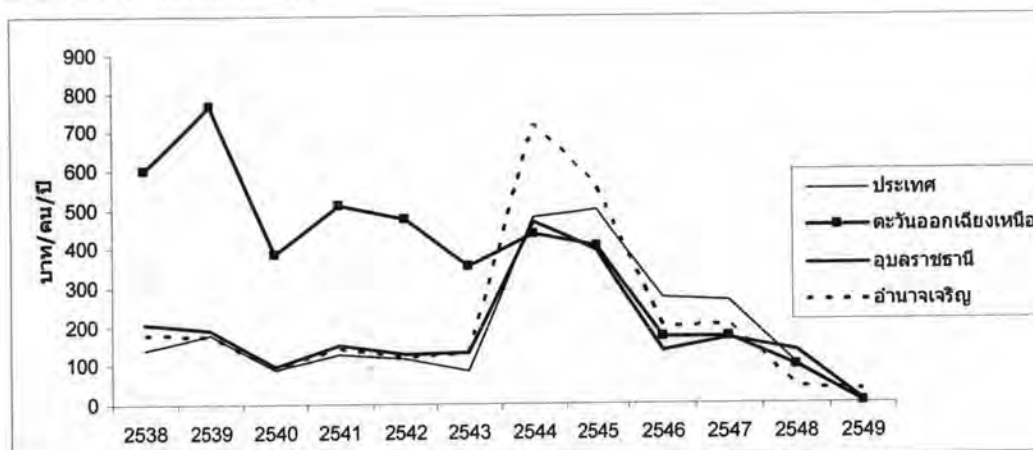

ภาพที่ 4.19 การใช้งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดหนองบัวลำภู อุตรดิตถ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

ส่วนการใช้งบประมาณในด้านนี้ของจังหวัดอำนาจเจริญ แตกต่างกับในกรณีอื่น คือจังหวัดใหม่อำนาจเจริญมีระดับค่าเฉลี่ยงบประมาณต่อหัวต่อปีเท่ากับจังหวัดเดิมอุบลราชธานี จนปี 2543 ถึง 2546 อำนาจเจริญมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นกลับมามีค่าในระดับเดียวกันเหมือนเดิม แต่เมื่อเปรียบเทียบในระดับประเทศพบว่ามีค่าสูงกว่าประเทศแต่มีระดับค่าต่ำกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่มาก

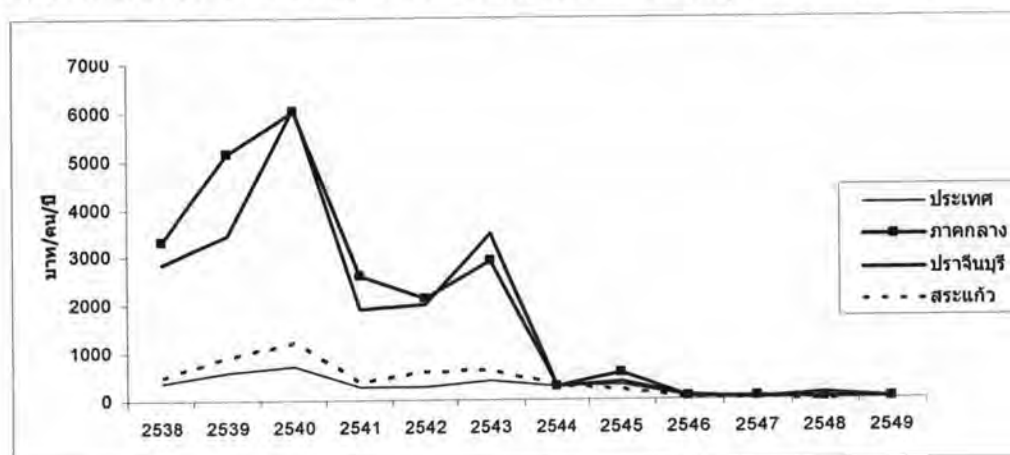
ภาพที่ 4.20 งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

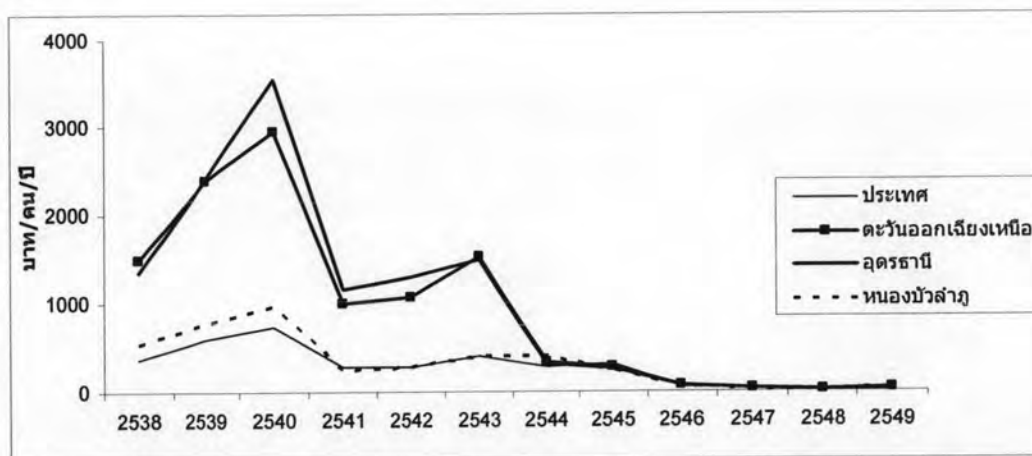
แสดงการใช้งบประมาณด้านการศึกษา

การใช้งบประมาณด้านการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมีค่าและระดับการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับประเทศในทุกกรณีจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศและภาคพบว่าภาคกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดที่จัดตั้งใหม่พบว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุดอยู่ในระดับเดียวกันกับค่าเฉลี่ยของภาคกลาง ค่าเฉลี่ยของจังหวัดอุดรธานีมีค่าอยู่ในระดับเดียวกันกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในกรณีของจังหวัดอุบลราชธานีมีค่าอยู่ในระดับเดียวกับจังหวัดใหม่คือ อำนาจเจริญ แต่เมื่อปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยงบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากรต่อปีในทุกกรณีและทุกระดับมีค่าลดต่ำลงมาก

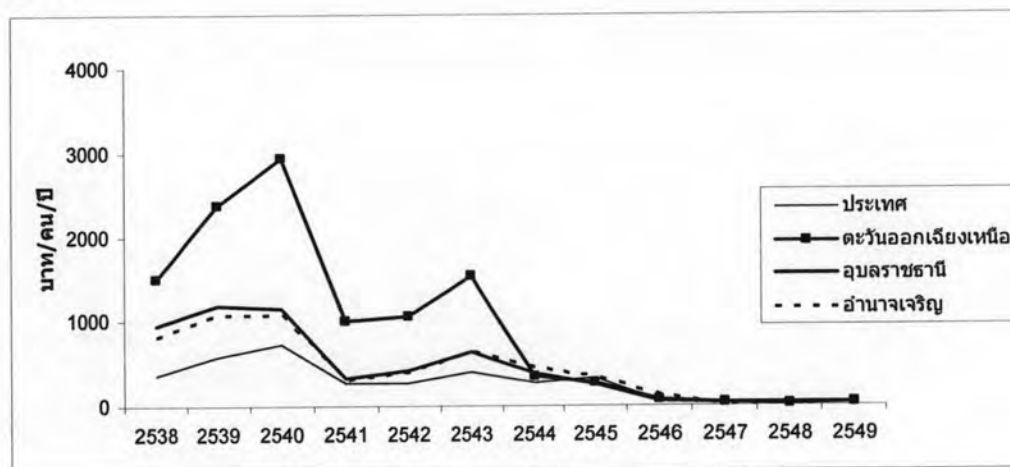
ภาพที่ 4.21 การใช้งบประมาณด้านการศึกษาจังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี ภาคกลางและประเทศ

ภาพที่ 4.22 งบประมาณด้านการศึกษารัฐจังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

ภาพที่ 4.23 งบประมาณด้านการศึกษารัฐจังหวัดอำนาจเจริญ อุบลราชธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศ

สรุปการใช้งบประมาณจังหวัด

สรุปการใช้งบประมาณจังหวัดในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ จากการพิจารณาในภาพรวมการใช้งบประมาณจังหวัดของจังหวัดสระแก้ว หนองบัวลำภูและอำนาจเจริญ พบว่าลำดับของจำนวนเงินงบประมาณมีลักษณะเดียวกันหมดคือ หลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดในช่วง 5 ปีแรกจนถึงปี 2540 งบประมาณส่วนใหญ่อยู่ในด้านการศึกษา รองลงมาได้แก่การพัฒนาแหล่งน้ำ อาจเนื่องมาจากจังหวัดใหม่มีเศรษฐกิจอยู่ในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่วนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งน่าจะเป็นด้านหลักในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกลับมีงบประมาณ

ด้านนี้ต่ำมาก ในปี 2544 เริ่มมีการให้งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ส่วนงบประมาณด้านแหล่งน้ำและด้านการศึกษาลดลงเรื่อย ๆ เช่นกัน ในปี 2547 งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานลดลงมากจนแทบจะไม่มีเลย จากการที่จังหวัดใหม่ได้งบประมาณในส่วนขอโครงสร้างพื้นฐานต่ำมากในช่วงแรกและช่วงต่อมาก็ไม่พบว่ามีการลงทุนด้านนี้ในโครงการขนาดใหญ่แต่อย่างใดอาจสะท้อนได้ว่าเนื่องจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดไม่มีการพิจารณาคักยภาพของจังหวัดและไม่ได้มีการวางแผนรวมทั้งโครงการต่าง ๆ รองรับการแยกและจัดตั้งจังหวัดที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการไม่มีการลงทุนขนาดใหญ่ดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พื้นที่จังหวัดใหม่ไม่เกิดการเติบโตและพัฒนา

4.2.3 เงินอุดหนุนที่ให้แก่จังหวัดจากส่วนกลาง

ในส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดเดิมและจังหวัดที่จัดตั้งใหม่ ต้องการแสดงให้เห็นว่ารัฐให้เงินอุดหนุนแก่จังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่ต่างกันอย่างไร เนื่องจากข้อมูลจากสมุดสถิติจังหวัดเริ่มมีการแสดงข้อมูลรายได้ของจังหวัดที่เป็นตัวเลขของเงินอุดหนุนในช่วงปี 2547 เป็นต้นมา จากลักษณะการเก็บข้อมูลรายจังหวัดที่แตกต่างกันทำให้เกิดข้อจำกัดในการแสดงผลในส่วนนี้ ดังนั้นในส่วนนี้จะคำนวณเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยนำข้อมูลงบประมาณของจังหวัดที่ได้จากส่วนกลางมาลบด้วยข้อมูลรายได้ของจังหวัดจากการเก็บภาษี เพื่อหาค่าความแตกต่างและแสดงให้เห็นว่ารัฐได้ให้เงินอุดหนุนแก่จังหวัดหรือไม่ เป็นจำนวนเงินเท่าไร และคิดเป็นสัดส่วนของเงินอุดหนุนต่อประชากร ข้อมูลที่แสดงมีข้อจำกัดคือ งบประมาณที่แสดงเป็นรายจังหวัดเริ่มมีขึ้นในปี 2538 ส่วนเงินภาษีที่จังหวัดเก็บได้แสดงได้ตามปีที่มีการจัดทำสมุดสถิติจังหวัด

จากการหาความแตกต่างระหว่างงบประมาณจากส่วนกลางและรายได้จากการเก็บภาษีของจังหวัด เพื่อหาจำนวนเงินอุดหนุนจังหวัดจากภาครัฐ ในกรณีจังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้วพบว่าเมื่อเปรียบเทียบในช่วงปีต่าง ๆ จังหวัดปราจีนบุรีสามารถเก็บเงินภาษีได้มากกว่างบประมาณที่รัฐจ่ายให้เพื่อสนับสนุนในทุกช่วงปี ส่วนจังหวัดสระแก้วเงินงบประมาณที่มาจากส่วนกลางมีจำนวนมากกว่ารายได้จากภาษีที่จังหวัดเก็บได้

ตารางที่ 4.13 เงินอุดหนุนจังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว

ปี	ปราจีนบุรี		สระแก้ว	
	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)
2538	-9,416.3	-22,070.9	645.6	1,271.5
2543	-3,631.3	-8,175.0	718.5	1,354.1
2544	-2,349.9	-5,239.7	591.9	1,106.9
2545	-2,150.7	-4,749.5	636.8	1,181.3
2546	-1,022.5	-2,252.4	406.6	750.9
2548	-2,020.5	-4,451.0	-90.1	-167.8

ในกรณีจังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภู เมื่อเปรียบเทียบในช่วงปีต่าง ๆ จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดหนองบัวลำภูเก็บเงินภาษีได้น้อยกว่างบประมาณที่รัฐจ่ายให้เพื่อสนับสนุนในช่วงปี 2540 ถึง 2546 หมายความว่ารับได้จ่ายเงินอุดหนุนให้กับจังหวัดทั้งสองแต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนต่อประชากรพบว่า รัฐจ่ายเงินอุดหนุนต่อประชากรในจังหวัดหนองบัวลำภูสูงกว่าจังหวัดอุดรธานีในทุกช่วงปี

ตารางที่ 4.14 เงินอุดหนุนจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี

ปี	อุดรธานี		หนองบัวลำภู	
	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)
2540	1,811.7	1,214.6	1,263.5	2,599.0
2544	843.3	552.4	551.2	1,110.1
2545	729.8	475.3	509.7	1,022.4
2546	23.7	15.3	42.6	85.2
2547	-346.9	-225.0	91.9	185.9
2548	-580.6	-376.5	-78.1	-157.2

ในกรณีจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ เมื่อเปรียบเทียบในช่วงปีต่าง ๆ จังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญเก็บเงินภาษีได้น้อยกว่างบประมาณที่รัฐจ่ายให้เพื่อสนับสนุนในช่วงปี 2538 ถึง 2545 หมายความว่ารับได้จ่ายเงินอุดหนุนให้กับจังหวัดทั้งสอง และเมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนต่อประชากรพบว่า รัฐจ่ายเงินอุดหนุนต่อประชากรในจังหวัดอำนาจเจริญสูงกว่าจังหวัดอุบลราชธานีในทุกช่วงปีดังกล่าว ปี 2546 ถึงปี 2549 อุบลราชธานีมีรายได้จากการเก็บภาษีมากกว่า

เงินอุดหนุนจากภาครัฐ ปี 2548 ถึงปี 2549 อำนาจเจริญมีรายได้จากการเก็บภาษีมากกว่าเงินอุดหนุนจากภาครัฐ

ตารางที่ 4.15 เงินอุดหนุนจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี

ปี	อุบลราชธานี		อำนาจเจริญ	
	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)	รวม(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อประชากร(บาท)
2538	1,237.9	729.5	875.7	2,471.5
2542	780.9	443.8	378.4	1,034.0
2543	933.9	528.4	401.2	1,093.6
2544	1,438.1	808.0	526.1	1,428.7
2545	844.2	470.9	480.0	1,296.1
2546	-390.9	-216.5	120.2	324.4
2547	-571.1	-316.3	20.6	56.0
2548	-301.2	-166.9	-52.6	-142.6
2549	-840.8	-465.7	-88.8	-240.8

4.3 การแบ่งพื้นที่เขตการปกครองในกรณีการแยกและจัดตั้งจังหวัด

ในส่วนนี้เป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่การปกครองภายหลังการแยกและจัดตั้งจังหวัด จากการให้เหตุผลในการแยกและจัดตั้งจังหวัดว่า จากการที่พื้นที่จังหวัดเดิมมีขนาดใหญ่ การจัดตั้งจังหวัดอาจเป็นการแบ่งพื้นที่เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของเมือง

โดยทั่วไปนิยมใช้จำนวนประชากรเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นเมือง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทย มีเกณฑ์พิจารณาขนาดของเมืองอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) เกณฑ์กำหนดขนาดเทศบาลและสุขาภิบาล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และประกาศกระทรวงมหาดไทย (2) เกณฑ์กำหนดขนาดชุมชนเมือง ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 เกณฑ์กำหนดขนาดเทศบาลและสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และประกาศกระทรวงมหาดไทยสรุปได้ว่า ใช้เกณฑ์ของที่ตั้งสถานที่ราชการ จำนวนประชากร ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยต่อตารางเมตร และรายได้ต่อปีมากำหนดขนาดเทศบาลและสุขาภิบาล ในกรณีการแยกและจัดตั้งจังหวัดต่าง ๆ มีการแบ่งแยกพื้นที่การปกครองออกมา ดังต่อไปนี้

กรณีจังหวัดมุกดาหาร

การแบ่งแยกจังหวัดปราจีนบุรีออกมาตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหารพบว่า ได้มีการแบ่งอำเภอ มุกดาหาร อำเภอคำชะอี อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมคำสร้อย กิ่งอำเภอดงหลวง และกิ่งอำเภอกว่านใหญ่ ในขณะนั้นจังหวัดปราจีนบุรีมีเพียงอำเภอปราจีนบุรีเท่านั้นที่มีพื้นที่เป็นเขตเทศบาล ส่วนอำเภออื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอและกิ่งอำเภอที่แยกออกมาเพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดใหม่ล้วนแล้วแต่เป็นพื้นที่นอกเขตเทศบาลทั้งสิ้น

กรณีจังหวัดสระแก้ว

การแบ่งแยกจังหวัดปราจีนบุรีออกมาตั้งเป็นจังหวัดสระแก้วพบว่า ได้มีการแบ่งอำเภอ สระแก้ว อำเภอคลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภออรัญประเทศ ในกรณีของจังหวัดสระแก้วพบว่าจังหวัดปราจีนในขณะนั้นมีพื้นที่ที่มีเขตเทศบาล จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปราจีนบุรี อำเภอกบินทร์บุรีและอำเภออรัญประเทศ ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่าการแยกจังหวัดปราจีนบุรีออกมาเพื่อตั้งเป็นจังหวัดสระแก้ว มีการแยกอำเภอที่เป็นเขตเทศบาลออกมาด้วย คือ อำเภออรัญประเทศ ส่วนอำเภออื่น ๆ เป็นพื้นที่นอกเขตเทศบาลทั้งสิ้น

กรณีจังหวัดหนองบัวลำภู

การแบ่งแยกจังหวัดอุดรธานีพบว่า ได้มีการแบ่งอำเภอหนองบัวลำภู อำเภอนาแก อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโนนสัง อำเภอโนนสะอาด และกิ่งอำเภอนายูงออกมาเพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู การแบ่งพื้นที่การปกครองในกรณีนี้ พบว่าขณะนั้นอำเภอที่มีพื้นที่เขตเทศบาลมีเพียงอำเภอเมืองอุดรธานีเท่านั้น อำเภออื่น ๆ และอำเภอที่แยกออกมาและจัดตั้งใหม่ล้วนเป็นอำเภอที่อยู่นอกเขตเทศบาลทั้งสิ้น

กรณีจังหวัดอำนาจเจริญ

การแบ่งแยกจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการแบ่งอำเภออำนาจเจริญ อำเภอขามเฒ่า อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนานิคม อำเภอหัวตะพาน และกิ่งอำเภอสิรินธรอำนาจเพื่อตั้งเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ ในกรณีนี้พบว่าจังหวัดอุบลราชธานีในขณะนั้นมีพื้นที่ที่มีเขตเทศบาล จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอพิบูลย์รักษ์และอำเภอวารินชำราบ แต่ในการแบ่งพื้นที่เพื่อแยกเป็นเขตการปกครองใหม่ ไม่ได้มีการแบ่งพื้นที่เมืองในเขตเทศบาลออกมาเลย พื้นที่ที่แยกออกมาล้วนเป็นอำเภอที่อยู่ในเขตนอกเทศบาลทั้งสิ้น

จากตารางที่ 4.16 สรุปได้ว่าพื้นที่ที่ถูกแยกออกมาเพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดใหม่ ล้วนแต่เป็นพื้นที่ส่วนนอกเขตเทศบาลทั้งสิ้น ยกเว้นในกรณีของจังหวัดสระแก้วที่มีการแยกพื้นที่เขตเทศบาลของอำเภออรัญประเทศออกมา

ตารางที่ 4.16 ตารางสรุปการแยกพื้นที่เขตการปกครองในการแยกและจัดตั้งจังหวัดต่างๆ

จังหวัด	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
มุกดาหาร	อำเภอมุกดาหาร อำเภอดงหลวง อำเภอดงหลวง และกิ่งอำเภอกวนใหญ่	
สระแก้ว	อำเภอสระแก้ว อำเภอคลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร	อำเภออรัญประเทศ
หนองบัวลำภู	อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอากลาง อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโนนสัง อำเภอน้ำโสม และกิ่งอำเภอนาเยีย	
อำนาจเจริญ	อำเภออำนาจเจริญ อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนานิคม อำเภอหัวตะพาน และกิ่งอำเภอลืออำนาจ	

จากที่มีผู้ให้ความเห็นว่าการแยกและจัดตั้งจังหวัดเป็นเหตุผลทางการเมืองการปกครองเป็นหลัก รวมทั้งเป็นความต้องการของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่จังหวัดใหม่ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนและภายหลังการแยกและจัดตั้งจังหวัด มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 เพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เปลี่ยนแปลงไป จากตารางที่ 4.20 พบว่าการเลือกตั้ง ในปี 2535 และ ปี 2538 มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นมา 31 คน เมื่อดูจำนวนประชากรต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน เป็นจำนวน 88,500 และ 96,721 คน ตามลำดับ ก่อนและหลังจัดตั้งจังหวัดในปี 2535 และ 2538 พบว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเดิมลดจำนวนลง ในจังหวัดใหม่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นมา แต่โดยภาพรวมพบว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้น 2 คนภายหลังการแยกและจัดตั้งจังหวัด

ตารางที่ 4.17 ตารางเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายจังหวัดก่อนและหลังแยกจังหวัด

จังหวัด	ครั้งที่ 17 เมื่อ 13 ก.ย. 2535			ครั้งที่ 18 เมื่อ 2 ก.ค. 2538		
	ผู้มีสิทธิ	ประชากร/ ส.ส.	จำนวน ส.ส.	ผู้มีสิทธิ	ประชากร/ ส.ส.	จำนวน ส.ส.
ทั่วประเทศ	31,860,356	88,501	360	37,817,983	96,721	391
ปราจีนบุรี	477,747	79,625	6	282,751	94,250	3
สระแก้ว	-	-	-	315,048	105,016	3
อุดรธานี	963,638	80,303	12	893,070	89,307	10
หนองบัวลำภู	-	-	-	297,489	99,163	3
อุบลราชธานี	1,036,465	86,372	12	1,042,809	94,801	11
อำนาจเจริญ	-	-	-	224,612	112,306	2

สรุป

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. จำนวนประชากรไม่ได้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมากจนเป็นสาเหตุให้แยกและจัดตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ เพื่อรองรับการเจริญเติบโต
2. การเก็บภาษีของจังหวัด ในจังหวัดเดิมมีแนวโน้มการเก็บภาษีได้เพิ่มมากขึ้นแต่เมื่อพิจารณาในจังหวัดใหม่ พบว่าการเก็บภาษีที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
3. งบประมาณรายจังหวัดในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดในจังหวัดใหม่แม้จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ไม่มีโครงการลงทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดใหม่ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญในการพัฒนาให้เมืองมีความเจริญเติบโตหรือรองรับการเจริญเติบโตที่จะเกิดขึ้น
4. พื้นที่จังหวัดใหม่ได้รับเงินอุดหนุนส่วนกลางมากกว่าจังหวัดเดิม ซึ่งแสดงได้ว่าภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด จังหวัดใหม่ยังคงรับการสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนจากภาครัฐอยู่
5. พื้นที่เขตการปกครองที่ถูกแยกออกมาเพื่อจัดตั้งเป็นจังหวัดใหม่ในทุกกรณี ยกเว้นกรณีจังหวัดสระแก้ว ล้วนแล้วแต่เป็นการแยกพื้นที่นอกเขตเทศบาลออกมาตั้งเป็นจังหวัดใหม่ทั้งสิ้น การแบ่งพื้นที่ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่นอกเขตเทศบาลหรือพื้นที่ที่ไม่ใช่เขตเมืองออกมา สรุปได้ว่าการแยกและจัดตั้งจังหวัดที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากเหตุผลด้านการเจริญเติบโตของเมือง แต่เป็นการแบ่งพื้นที่ในปกครองเท่านั้น

6. การเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดเดิมและจังหวัดใหม่เพิ่มขึ้นจำนวน 2 คน เมื่อทราบถึงภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัดใหม่แล้ว การวิเคราะห์ในบทต่อไปจะเน้นไปที่ผลการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ภายหลังจากการแยกและจัดตั้งจังหวัด